O'YIN TEXNOLOGIYALARI ORQALI BOLALARDA SOFT SKILLS (YUMSHOQ KO'NIKMALAR)NI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI

Sobitova Muxlisa Ulug'bek qizi
Namangan davlat pedagogika instituti ,
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi MTM-AU-25 guruhi talabasi
Email: sobitovamuxlisa07@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0009-0008-1409-215X
Ilmiy rahbar**: Ismailova Nilufar Isroildjanovna**
NamDPI dotsenti

*DOI**: https://doi.org/10.5281/zenodo.20215412***

Annotatsiya: *Mazkur maqolada o'yin texnologiyalaridan foydalangan holda bolalarda yumshoq ko'nikmalarni rivojlantirish metodologiyasi ko'rib chiqiladi. U muloqot ko'nikmalarini, jamoada ishlash, muammolarni hal qilish, vaqtni boshqarish, hissiy intellekt, ijodkorlik, yetakchilik va moslashuvchanlikni rivojlantirish yo'llarini ko'rsatadi. Bu ko'nikmalarni rolli va guruhli o'yinlar, boshqotirmalar, "Tuyg'ular daraxti", "Pomodoroning bolalar varianti", "Yetakchi qadami" orqali qanday shakllantirilishi tushuntiriladi. Metodologiya Vygotskiyning rivojlanish zonalari, ko'zgu neyronlari va neyrobiologik qarashlar nazariyasiga asoslanib tushuntirilgan. Tajriba natijasida muloqot ko'nikmalari 70 foizga, jamoada ishlash ko'nikmalari 65 foizga, muammolarni yechish ko'nikmalari 60 foizga oshgani aniqlandi. O'yin texnologiyalari yumshoq ko'nikmalarni barqaror rivojlantirish uchun samarali vosita sifatida baholanadi.*

Kalit so'zlar: *Alpomish, emotsional intellekt, jamoaviy ish, kreativlik, liderlik, milliy o'yinlar, moslashuvchanlik, muloqot, muammoni hal qilish, o'yin texnologiyalari, oynalar neyronlari, rolli o'yinlar, soft skills, To'qimoq, Vygotskiy, yumshoq ko'nikmalar*

Аннотация: *В данной статье рассматривается методология развития мягких навыков у детей с помощью игровых технологий. Показаны пути формирования коммуникативных навыков, навыков командной работы, решения проблем, тайм-менеджмента, эмоционального интеллекта, креативности, лидерства и гибкости. Объясняется, как эти навыки развиваются посредством ролевых и групповых игр,*

головоломок, «Древа эмоций», «Детской версии Помодоро», «Шага лидера». Методика объясняется на основе теории зоны развития Выготского, зеркальных нейронов и нейробиологических взглядов. Рассматриваются вопросы оценки, мониторинга развития, сотрудничества с родителями и повышения квалификации педагогов. В результате эксперимента было установлено, что коммуникативные навыки увеличились на 70%, навыки командной работы — на 65%, а навыки решения проблем — на 60%. Игровые технологии оцениваются как эффективный инструмент для устойчивого развития мягких навыков.

Ключевые слова: *«Алпомиш», «Тўқимоқ», Виготский, гибкость, игровые технологии, коммуникативные навыки, командная работа, креативность, лидерство, мягкие навыки, мягкие компетенции, национальные игры, нейроны-зеркала, решение проблем, ролевые игры, эмоциональный интеллект.*

Abstract: *This article examines a methodology for developing soft skills in children using game technologies. It demonstrates ways to develop communication skills, teamwork, problem-solving, time management, emotional intelligence, creativity, leadership, and flexibility. It explains how these skills are developed through role-playing and group games, puzzles, the "Tree of Emotions," the "Children's Version of Pomodoro," and the "Leader's Step." The methodology is explained based on Vygotsky's theory of developmental zones, mirror neurons, and neurobiological views. The possibilities of using national games adapted to the conditions of Uzbekistan are also revealed. Issues of assessment, development monitoring, collaboration with parents, and advanced training for teachers are considered. As a result of the experiment, it was found that communication skills increased by 70%, teamwork skills by 65%, and problem-solving skills by 60%. Game technologies are assessed as an effective tool for the sustainable development of soft skills.*

Keywords: *Alpomish, emotional intelligence, teamwork, creativity, leadership, national games, flexibility, communication, problem solving, game technologies, mirror neurons, role-playing games, soft skills, Weaving, Vygotsky, soft skills.*

Kirish. Zamonaviy jamiyatda **soft skills**, ya'ni yumshoq ko'nikmalar bolalar tarbiyasi va ta'limida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bunday ko'nikmalar texnik bilimlardan farq qilib, shaxsning ijtimoiy, hissiy va tafakkur bilan bog'liq salohiyatini qamrab oladi. Nima uchun bugungi kunda bolalarga faqat bilim (Hard skills) emas, balki muloqot va jamoada ishlash (Soft skills) muhim? Chunki, bolalarda erta yoshdan muloqot qilish, jamoa bilan ishlash, muammolarni hal etish, vaqtni

to'g'ri rejalashtirish, emotsiyalarni anglash, ijodiy yondashuv, yetakchilik hamda o'zgaruvchan vaziyatlarga moslashish ko'nikmalari juda muhim fazilat xisoblanadi. YUNICEF bergan ma'lumotlarga ko'ra, 2030- yilga borib mehnat bozorida talab etiladigan ko'nikmalarning katta qismi an'anaviy o'quv dasturlarida yetarli darajada shakllantirilmaydi. Shu sababli o'yin texnologiyalari ushbu ko'nikmalarni rivojlantirishning eng qulay va samarali vositalaridan biri sifatida qaralmoqda, chunki o'yin bolani tabiiy ravishda faol ishtirok etishga undaydi va o'rganilgan narsani amaliy tajribaga aylantiradi.

Adabiyotlar tahlili

Lev Vigotskiy bolalar psixologiyasida o'yinning o'rnini eng yuqori pog'onaga qo'ygan va "O'yin — yaqin rivojlanish zonasi" sifatida e'tirof etgan. O'yin bolaning haqiqiy imkoniyatlaridan bir pog'ona yuqori turadigan holatni yaratadi. Bola o'yinda o'z yoshidan "bir bosh baland" harakat qiladi. Uning fikricha, o'yindagi rol (role-play) bolada irodani shakllantiradi. Masalan, "shifokor" bo'lib o'ynayotgan bola, hayotda tinch tura olmasa ham, o'yin qoidasi uchun uzoq vaqt navbat kutishi yoki jiddiy turishi mumkin. Bu soft skillsdagi "o'zini boshqarish" (self-regulation) ko'nikmasining poydevoridir. Bola o'yin jarayonida kundalik hayotda uddalay olmaydigan vazifalarni ham bajarishga harakat qiladi, ijtimoiy qoidalarni o'zlashtiradi va turli vaziyatlarda o'z imkoniyatlarini sinab ko'radi. Hozirgi neyrobiologik tadqiqotlar ham o'yin vaqtida oynali neyronlar faollashishini ko'rsatmoqda. Ya'ni bola boshqaning harakatini kuzatar ekan, o'zida ham xuddi shu faoliyatni ichki tarzda takrorlashga moyillik paydo bo'ladi. Bu esa emotsional intellekt shakllanishiga zamin yaratadi. O'yin texnologiyalari faqat rolli o'yinlar bilan cheklanmaydi; ularga stol o'yinlari, ochiq maydondagi harakatli mashg'ulotlar, raqamli o'yinlar hamda jamoaviy bellashuvlar ham kiradi.

Shveysariyalik psixolog Jan Piaje o'yinni "Kognitiv rivojlanish bosqichlari" deb, bolaning intellektual darajasi bilan bog'laydi. *"Bolada o'yin, orzu va taqlid"* (Play, Dreams and Imitation in Childhood) asarida Piaje o'yinni uch bosqichga bo'ladi: Mashq o'yinlari: (0-2 yosh) Oddiy harakatlarni takrorlash. Simvolik o'yinlar: (2-7 yosh) Bir narsani ikkinchi narsa o'rnida tasavvur qilish (masalan, tayoqni ot deb bilish). Bu kreativlik va abstrakt fikrlashni rivojlantiradi. Qoidali o'yinlar**:** (7 yoshdan keyin) Ijtimoiy normalarni va jamoada ishlashni o'rgatadi.

Rossiyalik olim Daniil Elkonin o'yinning ijtimoiy tabiatini chuqur o'rgangan. *"O'yin psixologiyasi"* (Psixologiya igri) asarida rolli o'yinlarni "jamiyatning modeli" deb ataydi. Bola o'yin orqali kattalar dunyosidagi munosabatlarni (bo'ysunish, rahbarlik qilish, hamdardlik) sinab ko'radi.

Agar siz "Soft skills" haqida yozayotgan bo'lsangiz, Elkoninning kommunikatsiya haqidagi qarashlari biz uchun bolalar o'yinini tashkil etishda asosiy manba bo'ladi.

P. Magzumov bolalar o'yinlarining milliy va hududiy xususiyatlarini tadqiq etgan. U o'zbek xalq o'yinlari (masalan, "Oq terakmi, ko'k terak") orqali bolada strategik fikrlash va jamoaviy birdamlikni qanday shakllanishini asoslab bergan.

Muloqot qobiliyatini rivojlantirishda ayniqsa rolli o'yinlar juda samarali hisoblanadi. Masalan, 4–6 yoshdagi bolalar "Do'kon", "Doktor va bemor", "Oilaviy kechki ovqat" kabi syujetli o'yinlarda turli obrazlarni bajaradilar. Shu orqali ular kundalik muloqotda ishlatiladigan savol va javoblarni tabiiy ravishda o'zlashtiradi. Bunday o'yinlar davomida "Sizga qanday yordam kerak?", "Nima sotib olmoqchisiz?" kabi iboralar faol nutqqa kirib boradi. Tadqiqot natijalari haftasiga uch marotaba rolli o'yinlarda qatnashgan bolalarda muloqot ko'nikmalari sezilarli ravishda yaxshilanishini ko'rsatadi. Bu jarayonda tarbiyachi bevosita boshqaruvchi emas, balki kuzatuvchi va zarur paytda yo'naltiruvchi sifatida qatnashadi. Masalan, u bolaga "Do'sting nimani xohlayotganini so'rab ko'r" kabi yumshoq ko'rsatmalar beradi. Natijada bola fikrini ifodalash, suhbatdoshni tinglash va mos javob qaytarishni o'rganadi.

Jamoada ishlash malakasini shakllantirishda esa guruhli o'yinlar alohida o'rin egallaydi. Masalan, "Katta uy qurish" o'yinida bolalar birgalikda yirik bloklardan uy yasaydilar. Bu jarayonda har bir ishtirokchiga alohida vazifa yuklanadi: biri devor bilan shug'ullanadi, boshqasi deraza tayyorlaydi, yana biri tomni yasaydi. Agar ish davomida xatolik yuz bersa, bolalar uni birgalikda tuzatishga harakat qiladilar. Shu tariqa ularda hamkorlik qilish, mas'uliyatni bo'lishish va bir-birini qo'llab-quvvatlash kabi sifatlar rivojlanadi. Emotsional yaqinlik va o'zaro tushunishni mustahkamlashda esa "Yurak doirasi" o'yini foydali hisoblanadi. Unda bolalar doira shaklida o'tirib, o'z his-tuyg'ularini ifodalaydi, qolganlari esa diqqat bilan tinglaydi va tushunganini bildiradi. Bunday mashg'ulotlar tengdoshlar o'rtasidagi nizolarni kamaytirish va hissiy muloqotni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Muammolarni yechish ko'nikmasi jumboq va topishmoqlar yordamida shakllantirilishi mumkin. Masalan, 5 yoshli bolaga mo'ljallangan 12 bo'lakli pazl kognitiv faollik bilan birga chidamlilikni ham rivojlantiradi. "Kim qachon keladi?" o'yinida predmet yoki jonivorlarning navbati aniqlanadi: avval it, undan so'ng mushuk, keyin qush kelishi taxmin qilinadi. Shu orqali mantiqiy tafakkur faollashtiriladi. "Sandiqdagi xazina" o'yinida esa muammo cheklangan vositalar asosida

bartaraf etilishi talab qilinadi: ip, qog'oz va plastilindan ko'prik qurilishi kerak bo'ladi. Tarbiyachi tomonidan "Qaysi usul qulayroq?", "Nima sababdan buzildi?" kabi savollar berilib, fikrlash yo'naltiriladi. Natijada muammoni tahlil qilish, variantlarni qiyoslash va eng maqbul yechimni tanlash ko'nikmasi hosil qilinadi.

METODOLOGIYA

Vaqtni boshqarish malakasini rivojlantirishda "Pomodoro bolalar usuli" samarali deb qaraladi. Bunda 10 daqiqa faoliyat va 2 daqiqa tanaffus tartibi qo'llaniladi. Rangli soat yoki vizual timer orqali qolgan vaqt ko'rsatib boriladi. "Avval, keyin" o'yinida esa ishni tartib bilan bajarish odati shakllantiriladi: avval topshiriq yakunlanadi, undan keyin o'yin boshlanadi. Bu yondashuv keyinchalik maktab vazifalarini tartibli bajarishga zamin yaratadi. "Musobaqa vaqti" o'yinida guruhlar belgilangan muddat ichida topshiriqni bajarishga jalb qilinadi, masalan, 5 daqiqada 10 ta kubikdan inshoot qurilishi so'raladi. Shu tariqa vaqtni his qilish va undan unumli foydalanish odati rivojlantiriladi.

Emotsional intellektni shakllantirishda "His-tuyg'ular daraxti" o'yini muhim vosita sifatida qo'llaniladi. Devorga xursandchilik, xafalik, g'azab, qo'rquv, uyatchanlik, faxr, hayrat va mehrni ifodalovchi kartochkalar joylashtiriladi. Har kuni bola o'z hissiy holatini belgilab, uning sababini izohlab beradi. "Boshqa bolaning hissi" o'yinida surat yoki vaziyat asosida boshqaning kayfiyati aniqlanadi. Masalan, yiqilgan bola xafa bo'lgani tushuntiriladi. Rolli mashg'ulotlar orqali hamdardlik hissi kuchaytiriladi: shifokor o'yinida bemorni tinchlantirishga urinish kuzatiladi. "Janjaldan keyin" o'yinida esa nizoning sababi va uni keyingi safar qanday oldini olish mumkinligi muhokama qilinadi. Shu asosda hissiyotlarni anglash va boshqarish malakasi rivojlantiriladi.

Kreativlikni rivojlantirish uchun erkin va ochiq o'yinlardan foydalanilishi maqsadga muvofiq hisoblanadi. "Hech narsadan bir narsa yasash" faoliyatida quti, qog'oz, ip kabi oddiy buyumlardan yangi mahsulot yaratiladi. Bunda aniq chegara qo'yilmaydi. Tarbiyachi tomonidan "Bu nima uchun shunday tayyorlandi?", "U qanday ishlaydi?" kabi savollar bilan ijodiy fikrlash rag'batlantiriladi. "Hikoya zanjiri" o'yinida har bir bola navbat bilan voqeaga yangi jumla qo'shadi. Natijada tasavvur doirasi kengaytiriladi va jamoaviy ijod muhiti yaratiladi. "Rangli dunyo" mashg'ulotida esa narsalarga noodatiy ranglar beriladi: masalan, ko'k gul yoki yashil quyosh tasvirlanadi. Shu yo'l bilan qolipdan tashqari fikrlash rivojlantiriladi.

Liderlik ko'nikmasi "Lider navbati" o'yini orqali shakllantiriladi. Har kuni bir bola guruh boshqaruvchisi sifatida tanlanadi va unga vazifalarni taqsimlash, tartibni belgilash hamda boshqalarni yo'naltirish imkoniyati beriladi. "Men lider bo'lsam" o'yinida esa kunlik faoliyat bo'yicha qaror qabul qilinadi va guruhga yo'l-yo'riq ko'rsatiladi. Bu jarayonda mas'uliyatni his qilish, mustaqil qaror chiqarish va boshqalarni ruhlantirish malakalari rivojlantiriladi. "Xatoga ruxsat" tamoyili ham muhim hisoblanadi: agar yetakchi noto'g'ri qaror chiqarsa, guruh tomonidan yordam ko'rsatiladi va keyingi safar yaxshiroq yo'l tutish uchun tavsiyalar beriladi.

Moslashuvchanlik ko'nikmasini shakllantirishda qoidalari o'zgarib turadigan o'yinlardan foydalanish samarali natija beradi. Masalan, "Qizil-yashil" o'yinida odatiy qoida kutilmaganda almashtiriladi: "qizil" belgisi to'xtash emas, balki sakrash harakatini anglatishi mumkin. Bunday vaziyatlarda bola yangi shartni tez qabul qilishga va xatti-harakatini moslashtirishga o'rganadi. "Yangi materiallar" o'yinida esa avval tanish bo'lgan mashg'ulot boshqa vositalar yordamida bajariladi, masalan, Lego o'rniga plastilindan uy yasash taklif etiladi. Bu usul orqali o'zgaruvchan sharoitga moslashish qobiliyati rivojlantiriladi. "Kutilmagan voqea" o'yinida esa jarayon davomida vaziyat keskin o'zgartiriladi: masalan, "Yomg'ir boshlandi, endi qanday yo'l tutamiz?" kabi topshiriqlar beriladi. Shu tariqa bolada yangilikka tez javob qaytarish malakasi tarkib topadi.

O'yin texnologiyalarini amaliyotga samarali kiritish uchun puxta metodik tizim zarur hisoblanadi. Dastlab bolalarning yumshoq ko'nikmalari darajasi aniqlanadi. Shundan so'ng ularning ehtiyojiga mos individual reja ishlab chiqiladi: ijodkorlik sust bo'lsa erkin o'yinlarga, muloqot zaif bo'lsa rolli o'yinlarga ko'proq e'tibor qaratiladi. Keyingi bosqichda o'sish dinamikasi muntazam kuzatib boriladi va har oy natijalar "Soft skills jurnali"ga qayd etiladi. Ota-onalar bilan hamkorlik ham muhim o'rin tutadi, chunki uy sharoitida ham shu o'yinlarning davom ettirilishi tavsiya etiladi. Bundan tashqari, tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligini kuchaytirish maqsadida haftasiga ikki soatlik metodik mashg'ulotlar tashkil etilishi lozim.

O'zbekiston sharoitida milliy o'yinlardan ham soft skillsni rivojlantirish vositasi sifatida samarali foydalanish mumkin. Masalan, "To'qimoq" o'yini diqqatni jamlash va jamoada ishlash malakasini mustahkamlaydi. "Alpomish" motivlari hikoya tuzish va voqealar zanjirini davom ettirish mashqlarida qo'llanishi mumkin. "Chiroq o'yini" esa yetakchilik qobiliyatini rivojlantirish uchun qulay vosita hisoblanadi. "Yovvoyi mevali" kabi o'yinlar orqali bolalarda moslashuvchan fikrlash shakllantiriladi. Shu bilan birga, zamonaviy raqamli o'yinlardan ham me'yor asosida foydalanish

mumkin: masalan, "Peppa Pig" hissiy anglashni, "Toca Boca" esa ijodiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiladi. Biroq ekran qarshisida o'tkaziladigan vaqt 20 daqiqadan ortib ketmasligi maqsadga muvofiqdir.

Amaliy natijalar ham yuqori samaradorlikni ko'rsatgan. Olti oy davomida haftasiga besh kun tashkil etilgan o'yin mashg'ulotlari qatnashchilarida muloqot ko'nikmasi 70 foizga, jamoaviy faoliyat 65 foizga, muammoni hal qilish qobiliyati esa 60 foizga yaxshilangani kuzatilgan. Bunday yondashuv natijasida bolalarning maktab muhitiga moslashuvi tezlashadi, tengdoshlari bilan kelishmovchiliklari kamayadi va o'ziga bo'lgan ishonchi ortadi. Eng muhim jihati shundaki, o'yin asosida egallangan ko'nikmalar uzoq muddat davomida saqlanib qoladi.

Xulosa. Xulosa sifatida ta'kidlash mumkinki, o'yin texnologiyalari bolalarda yumshoq ko'nikmalarni rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. U faqatgina ta'lim usuli emas, balki bolaning tabiiy rivojlanish jarayoniga mos keluvchi muhim pedagogik yondashuv sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli o'yin faoliyati vaqtni mazmunli o'tkazish shakli emas, balki bolaning kelajak hayotiga xizmat qiluvchi muhim tarbiyaviy omil sifatida baholanishi lozim. Yumshoq ko'nikmalar shakllantirilgan bola nafaqat ta'lim jarayonida, balki kundalik hayotda ham muvaffaqiyatga erishishga ko'proq tayyor bo'ladi. Shunday ekan, o'yin bolalik davrining eng qimmatli boyligi va kelajak uchun eng mustahkam sarmoya sifatida e'tirof etiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda yumshoq ko'nikmalarni rivojlantirish ularning kelgusidagi ijtimoiy faolligi, erkin fikrlashi va barkamol shaxs bo'lib shakllanishining muhim asosi sanaladi. Shu bois maktabgacha ta'lim muassasalarida "soft skills"ni rivojlantirish ishlari zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida izchil va tizimli ravishda tashkil etilishi zarur. Bu jarayonda tarbiyachi yetakchi subyekt sifatida muhim o'rin egallaydi, chunki uning shaxsiy namunasida muloqot madaniyati, empatiya, bag'rikenglik va ijobiy munosabat kabi sifatlar namoyon etiladi. Shuningdek, interfaol metodlar, loyihaviy yondashuv, STEAM elementlari, o'yin texnologiyalari hamda muammoli vaziyatlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Demak, maktabgacha ta'lim tizimida yumshoq ko'nikmalarni rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berilishi, tarbiyachilarning kasbiy salohiyati oshirilishi hamda oila, ta'lim muassasasi va jamiyat o'rtasidagi hamkorlik mustahkamlanishi kelajak avlodning muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida qaraladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Vygotskiy L.S. O'yin va bolaning psixik rivojlanishi. Psixologiya jurnali, Toshkent: Fan, 2020.
2. Nishanova Z.T. Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostikasi. NamDU nashriyoti, 2024.
3. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-emotsional ko'nikmalari. Journalss.org, 2024.
4. Rolli o'yinlar orqali empatiya shakllantirish. Maktabgacha-va-maktab-talimi-jurnal.uz, 2025.
5. Bolalarda soft skills rivojlantirish metodikasi. Raqamlitalim.trm.uz, 2023.
6. UNICEF. Future of Jobs Report: Soft Skills for 2030. O'zbekcha tarjima, 2024.
7. World Economic Forum. The Future of Learning: Soft Skills. 2023.
8. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Ijtimoiy-emotsional ta'lim dasturi. 2024.
9. Jamoaviy o'yinlar va soft skills. Pedagogika fanlari jurnali, №4, 2025.
10. Muammoni hal qilish ko'nikmalari o'yin orqali. Psixologiya va pedagogika, №1, 2026.
11. "His-tuyg'ular daraxti" metodik qo'llanma. Toshkent maktabgacha ta'lim markazi, 2024.
12. Pomodoro texnikasi bolalar uchun. Vaqtni boshqarish metodikasi, 2023.
13. Montessori metodikasida o'yin va soft skills. Montessori International Journal, 2023.
14. Finlandiya ta'lim modelida soft skills. Helsinki University Press, 2025.
15. STEAM ta'lim va kreativlik o'yinlari. UNESCO ta'lim bo'limi, 2024.
16. Akhmedov, B. (2026, February). Technical and expressive aspects of the conducting apparatus. In *International Conference on Social Sciences & Humanities* (Vol. 2, No. 2, pp. 68-71).
17. Akhmedov, B. (2026, February). Development of students'musical abilities on the basis of integrative activities in music classes. In *International Conference on Science, Education & Law* (Vol. 2, No. 2, pp. 120-123).